

Simpozij sta omogočila Znanstvenoraziskovalni center
Slovenske akademije znanosti in umetnosti
in Muzej narodne osvoboditve Maribor.

ZNANSTVENI NEOLIBERALIZEM IN RAZUMEVANJE DEDIŠČINE V KONTEKSTU ČASOVNE PREOBRAZBE

Simpozij raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU
na začetku znanstvene kariere

ZBORNİK IZVLEČKOV

Uredniški odbor: Peter Kumer, Polona Sitar,
Matjaž Geršič, Gregor Antoličič

ZNANSTVENI NEOLIBERALIZEM IN RAZUMEVANJE DEDIŠČINE V KONTEKSTU ČASOVNE PREOBRAZBE

Simpozij raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU
na začetku znanstvene kariere

1.–2. december 2016, Maribor

**ZNANSTVENI NEOLIBERALIZEM IN RAZUMEVANJE DEDIŠČINE
V KONTEKSTU ČASOVNE PREOBRAZBE**
**Simpozij raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU
na začetku znanstvene kariere**
Zbornik izvlečkov
1.–2. december 2016, Maribor

Uredniški odbor: Peter Kumer, Polona Sitar, Matjaž Geršič, Gregor Antoličič
Izdal: Znanstvenoraziskovalni center SAZU (Založba ZRC)
Zanj: Oto Luthar

Oblikoval: Gorazd Bence
Jezikovni pregled: Jernej Tiran
Slika na naslovnici je iz spletne revije *After us* in nosi naslov
Navigating Neoliberalism: Political aesthetics in an age of crisis
Tisk: Megacop
Naklada: 50 izvodov
Prva izdaja, prvi natis.

Ljubljana 2016

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

001.89(497.4)(082)

ZNANSTVENI neoliberalizem in razumevanje dediščine v kontekstu časovne preobrazbe : simpozij raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU na začetku znanstvene kariere : zbornik izvlečkov / uredniški odbor Peter Kumer ... [et al.]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC, 2016

ISBN 978-961-254-968-8
1. Kumer, Peter, 1988-
287414272

PROGRAM SIMPOZIJA

ČETRTEK, 1. 12. 2016

Lokacija: dvorana Muzeja narodne osvoboditve Maribor, Ulica heroja Tomšiča 5

09.00–09.30

Prihod udeležencev

09.30–10.00

Uvodni pozdravi:

dr. Oto Luthar, direktor ZRC SAZU

dr. Mimi Urbanc, namestnica direktorja ZRC SAZU

dr. Mateja Ratej, vodja raziskovalne postaje Maribor

dr. Aleksandra Berberih-Slana, direktorica Muzeja narodne osvoboditve
Maribor

10.00–11.30

1. sklop (moderator: Peter Kumer)

*Možnosti zaposlitve po koncu doktorskega študija - MATEJ STEVANOVIČ,
Ljubljanski univerzitetni inkubator*

*Prekarnost v visokošolskem in raziskovalnem prostoru - PIKA ZALOŽNIK,
Društvo mlada akademija*

*Položaj raziskovalk in raziskovalcev na začetku akademske kariere v kontekstu
znanstvenega neoliberalizma - POLONA SITAR, Inštitut za kulturne in
spominske študije*

11.30–12.00

Odmor za kavo in čaj

12.00–13.30

2. sklop (moderator: Matjaž Geršič)

*Besedotvorje slovenskega jezika skozi čas – primer kolesarskega izrazja -
URŠKA V. OŠLAK, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša*

Kulturna dediščina kot spodbujevalec regionalnega razvoja - LUCIJA LAPUH
in MATEJA Š. HRIBAR, Geografski inštitut Antona Melika

Logarjev okrašeni vol – relikt predfevdalnih (staro)slovanskih prvin dednih poklonitev na Kranjskem - VANJA KOČEVAR, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Degradacija naravnih vrednot: primer onesnaženosti jam - JURE TIČAR in
DANIELA RIBEIRO, Geografski inštitut Antona Melika

13.30–15.00

Odmor za kosilo

15.00–16.30

3. sklop (moderatorica: Polona Sitar)

Kako razumeti okoljske migracije? - JERNEJA BRUMEN, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

Khislji, lastniki mariborskega mestnega gradu v obdobju - MATJAŽ
GRAHORNIK, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Pridigarska dejavnost na vzhodnem Štajerskem v 18. in prvi polovici 19. stoletja
- NINA DITMAJER, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

Tretja razvojna os: priložnost ali grožnja za razvoj Doline zelenega zlata? -
MARUŠA GOLUŽA, Geografski inštitut Antona Melika

16.30–17.00

Odmor za kavo in čaj

17.00–18.30

4. sklop (moderatorica: Lucija Lapuh)

Kakovost bivalnega okolja v Mariboru: geografski pristop - JERNEJ TIRAN,
Geografski inštitut Antona Melika

Meritve odtoka skozi požiralnike na vzhodnem robu Planinskega polja -
MATEJ BLATNIK, Inštitut za raziskovanje krasa

Tja onkraj vsega živega zaman vzdihuje lira. Orfej in Evridika v likovni umetnosti 20. in 21. stoletja na Slovenskem - SIMONA K. BRGLEZ,
Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

Sonaravno gospodarjenje z gozdom kot oblika nesnovne kulturne dediščine -
PETER KUMER, Geografski inštitut Antona Melika

18.30

Večerja in druženje

PETEK, 2. 12. 2016

Lokacija srečanja: Baščaršija Etno House Maribor, Poštna ulica 8

08.00–09.00

Zajtrk

09.00–10.30

Strokovna ekskurzija po Mariboru

10.30–12.00

Odmor za kosilo

12.00–16.00

Mariborsko Pohorje oz. Bellevue z možnostjo kratkega pohoda do razglednega stolpa ali Meranovo z možnostjo ogleda vinske kleti

Petkov program sta pripravila Gregor Antoličič in Matjaž Grahornik.

UVOD

Znanstveni neoliberalizem in razumevanje dediščine v kontekstu časovne preobrazbe

Uvodni del simpozija bo posvečen problematiziranju trenutnega položaja raziskovalcev in raziskovalk na začetku kariere. Zaradi omejenih finančnih sredstev v znanosti postajajo mladi doktorandi in doktorantke v znanstvenih institucijah prekarni delavci in delavke, največkrat zaposleni le za čas trajanja projekta. Pri tem pa se od njih ne pričakuje zgolj raziskovanje in objavljanje v domačih ali tujih znanstvenih revijah, temveč tudi aktivna vpetost v mednarodne znanstvene mreže, pridobivanje mednarodnih nagrad, prijave raziskovalnih in aplikativnih projektov, suvereno predstavljanje rezultatov na mednarodnih konferencah ipd. Posledično jim zmanjkuje časa za raziskovanje ter pisanje znanstvenih člankov in monografij. Na ta način se povečuje delež uspešnih mladih znanstvenikov in znanstvenic, ki zapuščajo akademsko in raziskovalno pot, saj postaja poklic raziskovalca oz. raziskovalke vse bolj negotov in vse manj privlačen.

Osrednja tema letošnjega simpozija je naravna in kulturna dediščina skozi prizmo časovne preobrazbe. Kulturno dediščino razumemo kot človekove stvaritve in dejavnosti. Vanjo sodijo dobrine skupnosti, podedovane iz preteklosti, ki predstavljajo izraz vrednot skupnosti, identitet, znanj in tradicij. Tako si lahko pod kulturno dediščino predstavljamo zgodovinska mesta, gradove, arhitekturna, kiparska in slikarska dela, arheološke predmete, napise, jame in votline, stavbe in krajino ter druge pojave, ki predstavljajo univerzalno vrednost na podlagi zgodovinskih, umetniških ali znanstvenih vrednot. H kulturni dediščini prištevamo ljudsko izročilo, šege in navade, ki se prenašajo na mlajše generacije, pri čemer imajo muzeji glavno vlogo pri ohranjanju predmetov, dokumentiranju in predstavljanju dediščine javnosti. Naravno dediščino razumemo kot bogastvo žive in nežive narave ter naravnih posebnosti, ki so prvobitne, pristne, avtohtone in redke (geološki pojavi, minerali in fosili ter njihova nahajališča, kraški pojavi, podzemne jame, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste ter njihovi življenjski prostori). Velja opozoriti, da je pravilneje uporabljati izraz naravne vrednote, s katerim povemo, da je naravna dediščina poleg dragocenega ali znamenitega naravnega

pojava tudi vredni pojav, ki je del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem ali krajina.

Naravna in kulturna dediščina sta medsebojno prepleteni in vpeti v različne procese, čas in prostor – v fizične prostore, kot so parki, domovi, vasi, mesta, regije in pokrajine... Dediščino v kontekstu prostora lahko razumemo tudi v kontekstu geografskih meja regij, držav, imperijev in večnacionalnih zveznih držav (npr. Jugoslavija). Dediščina je vpeta v vrsto fizičnih pojavov in procesov na in pod zemeljskem površjem, do koder sežejo vplivi človekovih dejavnosti. Časovne preobrazbe prinašajo raznolike premike v družbi in predstavljajo ključni vzrok družbenih in zgodovinskih sprememb na ravni družbenih struktur in procesov, zato moramo pri preučevanju dediščine upoštevati prepletanje družbenih, naravnih, ekonomskih, političnih in drugih dejavnikov.

Kako torej razumeti dediščino skozi perspektivo različnih raziskovalnih disciplin – skozi zgodovino, geografijo, antropologijo, filozofijo, biologijo, arheologijo, arhitekturo, jezikoslovje, muzikologijo, paleontologijo itn.? Kako jo lahko pojmujejo skozi prizmo časovne preobrazbe in kako se spreminja v danih obdobjih v kontekstu odvisnosti od vsakokratnih družbeno-političnih okoliščin? K sodelovanju so bili vabljeni vsi (mladi) raziskovalci in raziskovalke na začetku kariere iz ZRC SAZU-ja, da iz lastne raziskovalne perspektive predstavijo razumevanje dediščine skozi prizmo sprememb v času ali pa problematizirajo svoj trenutni položaj v slovenskem znanstvenem prostoru, ki ga razkrajata neoliberalna politika in njena ideologija.

dr. Polona Sitar

IZVLEČKI

Možnosti zaposlitve po koncu doktorskega študija

MATEJ STEVANOVIČ

Ljubljanski univerzitetni inkubator

matej.stevanovic@lui.uni-lj.si

V Ljubljanski univerzitetni inkubator (LUI) se vsako leto vključi veliko mladih raziskovalcev, bodisi prek inkubacije idej bodisi prek vsakoletne Rektorjeve nagrade za naj inovacijo Univerze v Ljubljani. LUI vsako leto sprejme od pet do osem raziskovalnih idej, katerih nosilci so predvsem mladi raziskovalci. V prejšnjem letu se je njihovih seminarjev za podjetništvo udeležilo 63 mladih raziskovalcev, letos do oktobra pa 49. Mladi raziskovalci na seminarju spoznajo različne možnosti zaposlitve po končanem doktorskem študiju in pridobijo osnovno znanje o komercializaciji inovacije ali podjetniške ideje v lastnem podjetju. Seznanijo se s tem, kje in kako pridobiti finančne vire ter kako upravljati z intelektualno lastnino. Od gosta iz prve roke izvejo, kakšen je bil njegov začetek podjetniške poti ter kako krmari med raziskovalnim delom in podjetništvom. Seminarji so popolnoma praktični: mladi raziskovalci osvojijo tehnike, s katerimi lahko uspešno predstavijo svoje delo in nastopajo na konferencah. Udeleženci spoznajo tudi LUI, ki mladim raziskovalcem, ki želijo realizirati svojo idejo, nudi brezplačna svetovanja ali jih poveže z raziskovalnimi zagonskimi (start-up) podjetji, če potrebujejo zaposlitev. Na seminarju se mladim raziskovalcem tudi individualno posvetijo in odgovorijo na njihova vprašanja.

Prekarnost v visokošolskem in raziskovalnem prostoru

PIKA ZALOŽNIK

Društvo mlada akademija

pika.zaloznik@gmail.com

Prispevek se osredotoča na prekarizacijo delavcev in delavk v slovenskem visokošolskem in raziskovalnem prostoru. Na podlagi analize javno dostopnih podatkov bo predstavljeno stanje na tem področju: obseg zaposlitev in financiranja ter politike na področju raziskovanja in visokošolskega izobraževanja. Prispevek kritično osvetljuje dejavnike, ki vplivajo na ureditev teh razmer. Osredotočanje zgolj na vprašanje financiranja prikriva tako spremembe v znanstveni kulturi kot tudi elemente znanstvene kulture, ki so s pomanjkanjem financiranja prišli na površje in se izostrili. Prispevek tako problematizira prekarizacijo z vidika kakovosti raziskovanja samega, kjer tveganje med drugim predstavljajo elitizem področja dela, zmanjšana akademska svoboda ter imaginarij konkurenčnosti, odličnosti in samoizboljševanja.

Položaj raziskovalk in raziskovalcev na začetku akademske kariere v kontekstu znanstvenega neoliberalizma
POLONA SITAR

Inštitut za kulturne in spominske študije
PSitar@zrc-sazu.si

Prispevek temelji na rezultatih projekta GARCIA (Enakost spolov v akademski in raziskovalni sferi: boj proti karierni nestabilnosti in asimetriji), ki se ukvarja z doseganjem enakosti spolov na akademskem področju s poudarkom na začetnih stopnjah znanstvene kariere. Prispevek temelji na analizi formalnih meril, ki jih določa ARRS in jim sledijo raziskovalne visokošolske ustanove, ter analizi neformalnih meril (socialne veščine, vpetost v mednarodne mreže, veščine pisanja projektov ipd.), določenih znotraj raziskovalnih in visokošolskih ustanov. Od raziskovalcev in raziskovalk na začetku kariere se ne pričakuje zgolj raziskovanje in objavljanje v domačih ali tujih znanstvenih revijah, temveč tudi aktivna vpetost v mednarodne znanstvene mreže, pridobivanje mednarodnih nagrad, pisanje raziskovalnih in aplikativnih projektov, suvereno predstavljanje rezultatov na mednarodnih konferencah ipd. Pri tem pa se jih hkrati ohranja v prekarnih oblikah zaposlitve, zgolj za čas trajanja projekta. Pod drobnogled bodo postavljeni tako spolna segregacija in diskriminacija kot tudi problemi mladih doktorantov in doktorantk, ki v znanstvenih institucijah postajajo prekarni delavci in delavke.

Besedotvorje slovenskega jezika skozi čas – primer kolesarskega izrazja URŠKA VRANJEK OŠLAK

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

urska.vranjek@zrc-sazu.si

Jezik se s časom in rabo spreminja na vseh ravneh – na nekaterih hitreje in očitneje, na primer v leksiki, na drugih pa manj izrazito, na primer v besedotvorju. Besedotvorno spreminjanje je mogoče raziskovati na primeru terminologije, ki je sicer med najmanj spremenljivimi deli nekega jezika, v procesu ustaljevanja pa lahko doživlja velike spremembe. Hkrati lahko besedotvorni trendi nastajanja terminologije (težnja k tvorbi ali prevzemanju, zastopanost vzorcev) kažejo na splošne premike v besedotvornih zakonitostih jezika. V prispevku bo prikazano, kako se je v času ustaljevanja spreminjala slovenska kolesarska terminologija in kaj lahko iz tega sklepamo o spremembah v slovenščini na splošno. Predstavljene bodo tudi besedotvorne novosti, ki prihajajo v jezik v času hitrega razvoja spleta.

Kulturna dediščina kot spodbujevalec regionalnega razvoja

LUCIJA LAPUH, MATEJA ŠMID HRIBAR

Geografski inštitut Antona Melika

llapuh@zrc-sazu.si, mateja.smid@zrc-sazu.si

Dediščina je tisto, kar smo podedovali od predhodnikov in zapuščamo zanamcem. Delimo jo na naravno in kulturno dediščino. V prispevku obravnavamo kulturno dediščino, ki jo delimo na snovno in nesnovno, snovno pa še na premično in nepremično. Dediščina vsebuje gospodarske, družbene, okoljske in kulturne razvojne potencialne, če z njo upravljamo ter med seboj povezujemo različne enote in tako ustvarjamo celovite turistične produkte in storitve. Razvojni potencial kulturne dediščine je tisto, s čimer dediščina prispeva k razvoju, krepi regionalno identiteto in turistično prepoznavnost območja ter odpira nova delovna mesta. Za trajnostno upravljanje dediščine je značilno, da s pomočjo turizma razvijamo dediščino in ne le obratno.

**Logarjev okrašeni vol – relikv predfevdalnih (staro)slovanskih prvin
dednih poklonitev na Kranjskem**

VANJA KOČEVAR

Zgodovinski inštitut Milka Kosa

vkocevar@zrc-sazu.si

V slovenskem zgodovinskem spominu ima ustoličevanje koroških vojvod, ki je do leta 1414 potekalo v slovenskem jeziku, pomembno mesto. Manj znano je, da so podobni običaji obstajali tudi na Kranjskem, na kar je Sergij Vilfan opozoril že leta 1966. Prispevek zato osvetljuje fevdno dolžnost oddaje vola v vladarjevo kuhinjo, ki so jo lastniki koseškega dvora v Logu pri Ljubljani dobili ob podelitvi fevda leta 1444. Določena fevdna dajatev verjetno predstavlja koruptno razumevanje prvotnega staroslovanskega običaja, ki je po vsej verjetnosti predstavljal del državnopravne slovesnosti predaje oblasti novemu deželnemu knezu ter ima vzporednice v slovenskem etničnem in širšem slovanskem prostoru. Prispevek govori o tem, kako je staroslovanski relikv pod fevdalno preobleko obstajal vse do leta 1728.

Degradacija naravnih vrednot: primer onesnaženosti jam

JURE TIČAR, DANIELA RIBEIRO

Geografski inštitut Antona Melika

jure.ticar@zrc-sazu.si, daniela.ribeiro@zrc-sazu.si

Zakon o varstvu podzemnih jam opredeljuje jame kot naravne vrednote državnega pomena in državno lastnino. V preteklosti so imeli ljudje drugačen odnos do jam kot dandanes, saj so jih med drugim uporabljali za prebivališča, zavetišča, verske obrede, pridobivanje naravnih dobrin in pozneje tudi za turizem. Z družbenim razvojem, pojavom neuporabnih odpadkov v gospodinjstvu in neurejenim odvozom komunalnih odpadkov se je odnos do jam spremenil in predvsem po 2. svetovni vojni povzročil povečano onesnaževanje jam v Sloveniji. Problematika odlaganja odpadkov je še posebej pereča na kraških območjih, ki so ranljiva zaradi majhnih samočistilnih sposobnosti podzemnih voda. Odlaganje odpadkov predstavlja tudi grožnjo zdravju prebivalstva. Zaradi količine, nevarnosti, zastrupljenosti in slabe razgradljivosti odvrženih odpadkov so le redki zajeti kraški izviri še uporabni za pitje vode brez predhodne fizikalne ali kemične obdelave, pri čemer se v Sloveniji z vodo iz kraških izvirov oskrbuje približno polovica prebivalstva. S podrobnejšo analizo smo raziskali razporeditev onesnaženih jam v Beli krajini, preučili njihovo soodvisnost od bližine cest, naselij in rabe tal ter ocenili vpliv onesnaženih jam na zavarovana območja in vodne vire. V letu 2015 je bilo v Beli krajini registriranih 622 jam, med katerimi je kar 118 jam onesnaženih ali uničenih. Z raziskavo želimo opozoriti in ozavestiti širšo javnost o problematiki onesnaževanja jam v Beli krajini in njenih posledicah.

Kako razumeti okoljske migracije?

JERNEJ BRUMEN

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

jbrumen@zrc-sazu.si

Okoljske migracije so v zadnjih nekaj letih postale priljubljena raziskovalna in politična tema. Razlikujemo dve povsem različni recepciji. Znotraj migracijskih študij prevladuje mnenje, da je sprejetje okoljske spremembe pri ljudeh močno odvisno od družbenih in političnih neenakosti: dejansko preseljevanje povzročajo številni vzroki, ne samo okoljski. Na drugi strani pa je zelo prisoten apokaliptični diskurz o »poplavih podnebnih beguncev« v prihodnosti, ki dejanski problem potiskajo v humanitarni okvir ali pa ga predstavljajo kot problem državne varnosti. S prispevkom nameravam ugotoviti, ali obstaja še kakšna možnost razumevanja okoljskih migracij. Pri tem si bom pomagala z mislijo Hannah Arendt.

Khisl, lastniki mariborskega mestnega gradu v obdobju 1620–1725

MATJAŽ GRAHORNIK

Zgodovinski inštitut Milka Kosa

matjaz_grahornik@yahoo.com

Člani rodbine Khisl so na Štajerskem delovali vsaj od leta 1574, ko je Janez dobil v zastavo gospostvo Slovenj Gradec. Leto pozneje mu je deželni knez v zakup predal gospostvo Spodnji Maribor. Zakup se je s pogodbo iz leta 1585 podaljšal do Janezove smrti. Leta 1620 je gospostvo – tokrat v trajno last – pridobil sin Janez Jakob. Zakon Janeza Jakoba z ovdovelo Marijo Zwickl je ostal brez sina, zato je posinovil Jurija Jerneja. Jurij se je leta 1633 poročil z Ano Marijo, grofico Berka. Po njegovi smrti je dediščino leta 1668 prevzel edini sin Janez Jakob. V zakonu z Ano Šarloto Polikseno, grofico Montecuccoli, sta se jima rodila Janez Jožef (1675) in Marija Eleonora (1676). Po smrti Janeza Jakoba (1689) in Aninem vstopu med nune (1690) je skrbnik preostali potomki Mariji leta 1692 uredil poroko z Leopoldom Jožefom, grofom Ursini in Rosenbergom. V tem zakonu ni bilo potomcev, zato je po smrti Marije (1725) zapuščino dedoval Franc Jakob, prvi sin Marijine tete Ane Marije, grofice Khisl, leta 1670 poročene z Adamom Viljemom, grofom Brandisom.

Pridigarska dejavnost na vzhodnem Štajerskem v 18. in prvi polovici 19. stoletja

NINA DITMAJER

Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

ninadi@zrc-sazu.si

O slovenski pridigarski dejavnosti v 18. stoletju na območju med Muro in Dravo pričajo arhidiakonatski vizitacijski zapisniki, zapisniki sinod in štiri ohranjene pridige Leopolda Volkmerja. V slovenščini se je pridigalo še posebej v manjših podeželskih krajih, v večjih krajih pa je bilo pridiganje močno oteženo zaradi pretežno nemškega prebivalstva. Čeprav so se v celjskem okrožju Štajerske že v 18. stoletju tiskale slovenske knjige pridig, se je slovenski tisk teh v mariborskem okrožju, ki je bilo pretežno nemško in je pripadalo graški škofiji, pričel šele v času Dajnkovega knjižnega delovanja. Tako so poznani tiski in rokopisi vzhodnoštajerskih pridigarjev Franca Cvetka (rokopis), Antona Šerfa (tisk), Antona Krempla (tisk in rokopis) ter Jožefa Muršca (rokopis). Ohranjene so tudi posamezne slovenske pridige duhovnikov, ki so na to območje prišli iz osrednje Slovenije.

Tretja razvojna os: priložnost ali grožnja za razvoj Doline zelenega zlata? **MARUŠA GOLUŽA**

Geografski inštitut Antona Melika
marusa.goluz@zrc-sazu.si

Ob velikih prometnih infrastrukturnih projektih pogosto prihaja do konfliktov. Pobudnik projektov je navadno država, ki gradnjo prometnic največkrat argumentira z obljubami o gospodarskem razvoju, lokalno prebivalstvo pa je v postopke odločanja praviloma neustrezno in premalo vključeno. Tretja razvojna os že približno desetletje vzbuja nasprotovanja, predvsem prebivalcev Spodnje Savinjske doline. Civilna iniciativa Braslovče in stroka opozarjata, da izbrana različica trase hitre ceste ni ustrezna, saj posega v najboljša kmetijska zemljišča in ogroža hmeljarstvo, ki je močno zakoreninjeno v identiteto domačinov in eden ključnih gradnikov tamkajšnje kulturne pokrajine. Glavni izziv načrtovanja prometnic tako ostaja oblikovanje legitimnih rešitev, ki bodo upoštevale želje prebivalcev in spoštovale kulturno dediščino območij, v katera posegajo.

Kakovost bivalnega okolja v Mariboru: geografski pristop JERNEJ TIRAN

Geografski inštitut Antona Melika

jernej.tiran@zrc-sazu.si

Prispevek obravnava kakovost bivalnega okolja v Mariboru na začetku drugega desetletja 21. stoletja. Bivalno okolje smo opredelili kot značilnosti stanovanja, njegove ožje in širše okolice, ki so pomembne za zadovoljevanje splošnih človekovih potreb in opravljanje temeljnih človekovih funkcij. Bivalno okolje smo izmerili na t. i. objektivni način na podlagi številnih kazalnikov stanovanjskih razmer, varnosti, estetske vrednosti, dostopnosti mestnih dobrin, obremenjenosti okolja, družbenega okolja in pogojev za mobilnost. Oceno smo podali na stanovanjsko stavbo natančno, pri merjenju pa smo si izdatno pomagali z geografskimi informacijskimi sistemi. Ugotovili smo, da v najbolj kakovostnem okolju živijo prebivalci večjega dela mestnega središča na levem bregu Drave, v najmanj kakovostnem pa v bližini industrijskih območij, kot so Studenci, Tezno in Melje. Rezultati raziskave so potencialno koristni za prebivalce, mestne oblasti in prostorske načrtovalce, saj so lahko podlaga za sanacijo degradiranih stanovanjskih območij ali za določanje primernih lokacij za stanovanjsko gradnjo.

Meritve odtoka skozi požiralnike na vzhodnem robu Planinskega polja **MATEJ BLATNIK**

Inštitut za raziskovanje krasa
matej.blatnik@zrc-sazu.si

Planinsko polje je najbolj severozahodno kraško polje v nizu dinarskih polj. Je tipično pretočno-strukturno polje s kraškimi izviri na južni strani, ki napajajo vodotok Unico. Unica meandrira čez polje proti severu proti glavnemu ponornemu območju. Na poti se tok povsem približa vzhodnemu robu polja, kjer reka izgublja vodo v več ponornih območjih skozi izrazite požiralnike, nize drobnih odprt in dobro pretrto kamnino. Za oceno količine odtoka so bili izmerjeni pretoki Unice gorvodno in dolvodno od teh ponornih območij. Z akustičnim Dopplerjevim merilcem pretoka je bilo izmerjenih sedem profilov, na njihovi podlagi pa so bile preračunane vrednosti za posamezno ponorno območje. Štiri ure trajajoče meritve so potekale v času upadanja vode po delno poplavljenem Planinskem polju. V tem času je imelo šest ponornih območij odtok v vrednosti med 1,0 m³/s in 5,6 m³/s. Skupna količina odtoka je bila 18 m³/s.

Tja onkraj vsega živega zaman vzdihuje lira. Orfej in Evridika v likovni umetnosti 20. in 21. stoletja na Slovenskem
SIMONA KOSTANJŠEK BRGLEZ

Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta
SKBrglez@zrc-sazu.si

Mit o pevcu z liro, sinu muze Kaliope in traškega kralja Ojagra, in njegovi ljubljeni nimfi Evridiki je eden najbolj znanih antičnih mitov. Skozi vsa stoletja je ostal priljubljen predvsem pri literatih in glasbenikih, navdihnil je številne gledališke in filmske ustvarjalce, v veliki meri pa je navzoč tudi v likovni umetnosti. Receptija mita se v današnjem času razlikuje od tiste v preteklosti. V zgodnjem krščanstvu se je Orfej simbolno spojil s podobo Kristusa, veljal pa je tudi za paralelo Davidu in Mojzesu. Krščanska interpretacija mita je dosegla vrh, ko je Evridika postala Eva, ki jo je zapeljala kača, Orfej pa Adam. V srednjem veku in renesansi je bil Orfej po navadi tako ali drugače povezan z bojem duha proti telesu ali naravi. V obdobju romantike se je uveljavila intimna identifikacija umetnikov z Orfejem, prav tako so se z Orfejem identificirali simbolistični umetniki; posebno mesto je imel mitski pevec v slikarstvu Odilona Redona. V 20. stoletju sta mit med drugimi upodabljala Pablo Picasso in Gerhard Marcks, od slovenskih likovnih umetnikov je navdihnil kiparja Stojana Batiča in Bojana Kunaverja, z mitom se je ukvarjala ilustratorka Alenka Sottler in drugi.

Sonaravno gospodarjenje z gozdom kot oblika nesnovne kulturne dediščine

PETER KUMER

Geografski inštitut Antona Melika

peter.kumer@zrc-sazu.si

Gozd pokriva več kot polovico površine Slovenije. Kljub pretiranemu izkoriščanju in degradaciji v preteklosti je eden izmed najbolj ohranjenih naravnih virov v državi. Dobra ohranjenost prvobitnih gozdnih združb je v veliki meri rezultat sonaravnega gospodarjenja, ki je postala glavna alternativa v 19. stoletju ustanovljeni nemški šoli gospodarjenja z gozdovi, ki je zagovarjala golosek. Vzdržna (trajna) raba gozdov se je zaradi naravnih, političnih in gospodarskih dejavnikov prek različnih predpisov počasi uvajala že pred 19. stoletjem. V prispevku obravnavamo te dejavnike v luči sodobne oblike sonaravnega gospodarjenja, ki predstavlja neprecenljivo dediščino preteklih generacij. Posebna pozornost je namenjena kmečkim lastnikom, ki so zaradi konservativnega malopovršinskega gospodarjenja prispevali k dobro ohranjenim in negovanim gozdovom.

ZAZNAMKI
